

Nr 273.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående delaktighet i familjepensionshänseende i statens pensionsanstalt för vissa prästerliga befattningshavare; given Stockholms slott den 24 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anmäler härefter statsrådet Ewerlöf fråga om beredande av familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt åt vissa prästerliga befattningshavare, för vilka prästerskapets familjepensionsreglemente icke blivit gällande, samt anför härom följande.

Den nyreglering av prästerskapets familjepensionsväsende, som — i enlighet med beslut av 1941 års riksdag¹ och samma års kyrkomöte² — genom statens övertagande av prästerskapets änke- och pupillkassa genomförts från och med den 1 januari 1942³ och i huvudsak ansluter sig till det av 1939 års sakkunniga för utredning angående prästerskapets familjepensionering den

¹ Riksdagens skrivelse 1941: 292. ² Kyrkomötets skrivelse 1941: 12. ³ Svensk författningssamling 1941: 904—918.

28 december 1940 avgivna betänkandet, omfattar icke alla till förenämnda kassa tidigare anslutna kategorier av prästmän. Samtliga de präster, som vid kalenderårsskiftet 1941/42 voro delägare i prästänkekassan men vid densamma övertagande icke kommo in under den nya regleringen av prästerskapets familjepensionering, blevo likväl i och med nyregleringen personligen för sina efterlevande tillförsäkrade rätt till familjepension ur kyrkofonden. Beträffande särskilda grupper av de prästerliga befattningar, för vilka prästerskapets familjepensionsreglemente sålunda icke blev gällande, förordade emellertid de nämnda familjepensioneringsakkunniga, att innehavare av befattningen måtte efter prästänkekassans avveckling beredas möjlighet att i viss utsträckning få jämväl för framtiden en pensionering för sina efterlevande säkerställd under statens medverkan. I detta syfte föreslogo de sakkunniga, att befattningshavarna i fråga i familjepensionshänseende skulle inordnas under reglementet för statens pensionsanstalt. De härvid av de sakkunniga närmast åsyftade befattningshavarna utgjordes av sådana, som enligt de sakkunnigas mening innehade en mera markerat publik anställning eller eljest en fast prästerlig anställning i allmännyttiga, om än mer eller mindre friställda inrättningar inom den kyrkliga organisationen. Härvid nämnde de sakkunniga främst följande hos härefter angivna institutioner och inrättningar anställda:

Domkyrkostyrelserna: domkyrkosysslomän,

Svenska kyrkans diakonistyreelse: sekreterare och föreståndare vid svenska kyrkans lekmannaskola,

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse: sekreterare och sjömanspräster,

Svenska kyrkans missionsstyrelse: sekreterare och missionärer,

Svenska diakonanstalten å Stora Sköndal: föreståndare och biträdande pastor,

Diakonissanstalten å Ersta, Stockholm: föreståndare och biträdande pastorer,

Vårsta diakonissanstalt, Härnösand: föreståndare,

Göteborgs diakonissanstalt: föreståndare,

Samariterhemmet i Uppsala: föreståndare och biträdande pastor,

Blasieholmskyrkan, Stockholm: predikant,

Stockholms stadsmission: föreståndare,

Föreningen för Israelsmissionen: föreståndare samt

S:t Johanneskyrkan i Göteborg: predikant.

Emellertid vore, enligt vad de sakkunniga inhämtat, icke alla de angivna befattningarna i den meningen av rent prästerlig natur, att enligt vederbörande institutions stadgar prästvigning inom svenska kyrkan vore ett oeftergivligt krav för innehav av desamma. De sakkunniga framhöllo vidare, att inom några av de större institutionerna dessutom förekomme vissa med ekonomiska och andra likartade uppgifter förbundna befattningar, vilka, fastän

med avseende å anställningsvillkoren i övrigt med de förenämnda befattningarna i det hela likställda, torde vara avsedda att innehavas företrädesvis av lekmän. Det syntes de sakkunniga givet, att därest och i den mån en ordnad familjepensionering i statens pensionsanstalt för framtiden anordnades för institutionernas fast anställda, rent prästerliga personal, denna pensionering borde inbegripa även innehavarna av sistberörda kategori av lekmanbefattningar.

Vid framläggandet av det förslag till nyreglering av det prästerliga familjepensionsväsendet, som genom proposition nr 219 den 2 maj 1941 underställdes riksdagen, anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, efter att hava förklarat sig biträda de sakkunnigas mening, att förenämnda prästerliga befattningshavare hos diakonistyrelsen m. fl. institutioner och inrättningar icke borde inbegripas i den föreslagna nya »allmänna» familjepensioneringen, bland annat:

Min här angivna ståndpunkt i avseende å avgränsningen av det nya prästerliga familjepensionsreglementets tillämpningsområde innebär emellertid icke, att staten nu bör undandraga sig omedelbar medverkan för ordnandet i fullt betryggande former av en familjepensionering jämväl i fortsättningen för de speciella kategorier av prästerliga befattningar, varom här är fråga. Det av de sakkunniga framförda förslaget, att möjlighet därtill borde beredas inom ramen för reglementet för statens pensionsanstalt, finner jag förtjänt av beaktande. De sakkunnigas förslag har härvid i första hand tagit sikte på befattningarna vid de särskilda friställda kyrkliga institutioner, som nyss berörts. Något hinder synes mig dock icke behöva möta mot att, i den mån så för ett vart fall provas lämpligt, inom samma anstalt beredes möjlighet till familjepensionering jämväl för andra förekommande, av de sakkunniga ej särskilt omnämnda, prästbefattningar inom den svenska kyrkliga organisationen (t. ex. i 47 § 2 mom. prästvalslagen avsedd tjänst vid bruk eller annat större industriföretag).

Beträffande de av de sakkunniga omnämnda, med ifrågavarande prästerliga befattningar jämförliga lekmanbefattningarna framhöll föredragande departementschefen i detta sammanhang allenast, att frågan, huruvida det kunde visa sig lämpligt att, på sätt de sakkunniga förutsatt, säkerställa en familjepensionering jämväl för dem i pensionsanstalten, torde få upptagas till prövning i annan ordning.

I dåvarande läge hade sålunda, helt naturligt, icke tagits slutlig ståndpunkt till frågan om omfattningen — vare sig beträffande de omnämnda prästmännen eller i avseende å därtill möjligen jämväl ifrågakommande lekmän — av den pensionering i statens pensionsanstalt, varom förslag möjligen borde underställas riksdagens prövning.

Vid frågans upptagande till fortsatt behandling inom ecklesiastikdepartementet den 5 juli 1941 tillkallades sekreteraren hos statens pensionsanstalt N. P. E. Isoz att för vidare beredning av frågan biträda såsom särskild utredningsman inom departementet. Enligt de riktlinjer för utredningen, som härvid angåvos, skulle denna närmast gå ut på en undersökning av

möjligheterna för och uppgörande av förslag till beredandet av rätt till familjepensionering inom statens pensionsanstalt för innehavare *dels* av vissa sekreterar- och med dessa likställda (vare sig av prästmän eller av lekmän innehavda) befattningar i svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och svenska kyrkans missionsstyrelse, *dels ock* av de andra i propositionen den 2 maj 1941 (nr 219, sid. 56) förtecknade prästerliga befattningarna under nämnda styrelser och hos andra kyrkliga institutioner och inrättningar ävensom för innehavare av förut omnämnd prästtjänst vid bruk eller annat större industriföretag.

Den tillkallade utredningsmannen har den 8 november 1941 överlämnat ett förslag till bestämmelser för den sålunda ifrågasatta pensioneringen jämte därtill hörande motivering, vilket förslag torde få såsom bilaga fogas till statsrådsprotokollet i ärendet (*bilaga A*).

Omfattningen av pensioneringen enligt utredningsmannens förslag ansluter sig, i fråga om prästerliga befattningshavare, i huvudsak till vad i sådant avseende ifrågasatts av de förenämnda familjepensioneringssakkunniga. Av de i dessas förut återgivna förteckning upptagna prästerliga befattningshavarna skulle enligt förslaget allenast föreståndaren hos föreningen för Israelsmissionen komma att uteslutas från pensioneringen. Hos övriga i de sakkunnigas förteckning upptagna institutioner skulle enligt förslaget dock även andra prästerliga befattningshavare än de, som av de sakkunniga särskilt framhållits, kunna medgivas del i pensioneringen. I fråga om lekmannabefattningar skulle enligt förslaget möjlighet till familjepensionsrätt i pensionsanstalten beredas för vissa med de prästerliga befattningshavarna i anställningshänseende likställda lekmän hos svenska kyrkans diakoni-, sjömansvårds- och missionsstyrelser (enligt motiveringen en ekonomiförvaltare, fyra sekreterare och tretton missionärer). Samtliga sålunda till pensionsrätt ifrågasatta befattningshavare skulle inordnas under de allmänna bestämmelserna om familjepensionsrätt och för pensionsrättens närmare bestämmande erforderliga särskilda stadganden i reglementet för statens pensionsanstalt.

För erhållande av pensionsrätt för viss befattning skulle enligt vad utredningsmannen föreslagit krävas, att befattningen reglerades på sätt i § 5 i reglementet finnes närmare föreskrivet. Därstädes förutsatt godkännande skulle meddelas av Kungl. Maj:t.

Innebörden av de av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna i övrigt är i huvudsak följande.

Familjepension efter avliden befattningshavare skall utgå till änka, om hennes äktenskap med befattningshavaren ej ingåtts efter det denne fyllt 65 år och så länge hon lever ogift, samt till den avlidnes arvsberättigade egna barn (ej till adoptivbarn) till 21 års ålder eller tidigare äktenskap.

Familjepensionens belopp skall i fråga om befattningshavare, som icke avgått före den i familjepensionshänseende förutsatta pensionsåldern (65 år), bestämmas efter det familjepensionsunderlag, som gällde för den av den av-

lidne senast innehavda befattningen, i det fall den avlidne vid pensionsålderns uppnående innehade minst trettio tjänstår eller vid dödsfall före nämnda ålder innehade minst så många tjänstår, som motsvara tiden från 35-årsdagen till dödsdagen. Även i vissa fall av avgång ur tjänst före pensionsålderns uppnående skall familjepensionens belopp, därest det vid avgången förefintliga antalet tjänstår, utökad med den till sagda ålder återstående tiden, utgör minst trettio, bestämmas efter förenämnda familjepensionsunderlag. Eljest skall pensionen bestämmas efter ett försäkringstekniskt beräknat familjepensionsunderlag, vilket, där familjepensionsunderlaget varit detsamma under hela tjänstetiden, i regel innebär en avkortning av samma storleksordning, som för motsvarande fall gäller enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet.

För änka ensam eller två pensionsberättigade barn, där änka icke finnes, sammanfaller pensionens årsbelopp med pensionsunderlaget. För änka med ett barn eller för tre barn, där änka icke finnes, motsvarar pensionen 140 procent av pensionsunderlaget. För varje ytterligare barn tillkommer 10 procent av underlaget. Utgående familjepension skall jämlikt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508) tillsvidare utbytas mot s. k. ny familjepension, vartill kommer procentuellt tillägg och kristillägg.

Befattnings familjepensionsunderlag skall motsvara summan av 300 kronor och 20 procent av ett av pensionsanstalten med tillämpning av föreskrifterna i § 23 mom. 1 och 2 i reglementet för anstalten för varje särskild befattning beräknat tjänstepensionsunderlag. Då tjänstepensionsunderlaget ej må överstiga 6,000 kronor, kommer familjepensionsunderlaget för här ifrågavarande befattningshavare att högst uppgå till 1,500 kronor.

Över det av utredningsmannen framlagda förslaget hava utlåtanden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret och statens pensionsanstalt samt, efter hörande av vederbörande domkyrkostyrelse, av domkapiteln i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad och Visby ävensom av svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och svenska kyrkans missionsstyrelse, varjämte, genom vederbörande styrelser, svenska diakonsällskapet, svenska diakonissällskapet, Göteborgs diakonissällskap, Vårsta diakonissanstalt, diakonissanstalten Samariterhemmet, sällskapet Stockholms stadsmission, Blasieholmskyrkostiftelsen och svenska Israelsmissionen ävensom kyrkorådet för S:t Johanneskyrkan i Göteborg beretts tillfälle att däröver yttra sig.

Den föreslagna pensioneringens omfattning.

Utredningsmannen framhåller i motiveringen till sitt förslag, att samtliga av förslaget omfattade institutioner, utom Blasieholmskyrkostiftelsen i Stockholm och S:t Johanneskyrkan i Göteborg, ägde av Kungl. Maj:t fastställda stadgar samt att, vad de sistnämnda anginge, den vid ifrågavarande kyrkor utövade verksamheten i viss mån reglerats genom särskilda nådiga brev, i

följd varav bland annat predikanten vid kyrkorna förordnades och stode under inseende av vederbörande domkapitel. Vid sådant förhållande syntes, enligt utredningsmannen, någon tvekan i fråga om beredande av pensionsrätt för befattningshavare vid dessa institutioner icke behöva uppkomma.

Kammarkollegiet ifrågasätter i sitt utlåtande, huruvida skäl föreläge att utsträcka pensioneringen till lekmannabefattningar, för vilka pensionsrätt i prästänkekassan icke förelegat, och anför härutinnan vidare:

Inordnandet av ifrågavarande prästerliga befattningar i statens pensionsanstalt avser endast familjepensioneringen och berörda anordning torde vara påkallad för undvikande av försämring av deras ställning i pensionsavseende. Detta skäl gäller emellertid endast de befattningar, som för närvarande äro delägare i änke- och pupillkassan. Anses även lekmannabefattningar vid ifrågavarande institutioner böra beredas pension genom statens försorg, synes förevarande förslag, vilket såsom nämnts endast omfattar familjepensionering, knappast vara en rationell lösning, utan torde frågan om ett enhetligt ordnande av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden böra göras till föremål för särskild undersökning.

Två ledamöter inom kammarkollegiet ha såsom sin särskilda mening uttalat, att de, med hänsyn till vad förenämnda familjepensioneringssakkunniga upplyst om förekomsten av lekmannainnehavare av vissa här ifrågavarande, i regel av prästmän innehavda befattningar och av andra därmed likställda befattningar vid de tre centrala kyrkliga styrelserna, ansåge det icke rimligt att göra möjligheten till familjepensionering i statens pensionsanstalt beroende av befattningshavarens prästvigning, och yttra vidare:

Varken de prästvigda eller de icke prästvigda befattningshavarna i fråga hava sin egen pensionering ordnad genom statens pensionsanstalt. Då familjepensioneringen i fråga är ordnad efter försäkringstekniska grunder och statsverket endast svarar för kristillägg, bli statsverkets kostnader för denna familjepensionering obetydliga. Det synes dock önskvärt, att det, t. ex. genom en förteckning, klarlägges vilka befattningar, som komma i åtnjutande av familjepension genom statens pensionsanstalt.

Statskontoret framhåller, att de särskilda förhållanden, som motiverade ett ordnande av de prästerliga befattningshavarnas familjepensionering under statlig medverkan, icke vore förhanden i fråga om innehavare av lekmannabefattningar, vilka befattningshavare i de fall, de blivit tillförsäkrade rätt till pension, hade sin pensionering ordnad utan varje medverkan från statens sida. I betraktande härav och då ett inordnande av dessa senares familjepensionering i statens pensionsanstalt skulle innebära ett betydande avsteg från hittills tillämpade principer beträffande dylik anslutning, funne sig statskontoret icke kunna tillstyrka förslaget, i vad detta rörde lekmannabefattningarna.

Med hänvisning till den 21 februari 1941 avgivet utlåtande över de för biträdande med utredning angående prästerskapets familjepensionering tillkallade sakkunnigas betänkande återger *statens pensionsanstalt* i sitt nu avgivna utlåtande följande, som anstalten i förevarande fråga därvid anförde:

Den omständigheten, att prästerliga innehavare av befattningar vid de av de sakkunniga avsedda institutionerna — ehuru de saknat rätt till tjänstepension — dittills ägt familjepensionsrätt, kunde möjligen anses motivera, att pensioneringsmöjligheter även framdeles bereddes dylika befattningshavare. Till grund för denna uppfattning låg bland annat det antagandet, att ifrågavarande befattningshavare i åtskilliga fall tidigare innehaft och senare återginge till prästerlig församlingstjänst, förenad med möjlighet att erhålla emeritilön och med rätt till familjepension. Enligt pensionsanstaltens mening förelåge däremot icke någon anledning att i det förevarande sammanhanget taga under övervägande frågan om beredande av pensionsrätt för lekmanna-innehavare av dylika befattningar. Huruvida de prästerliga befattningshavarnas verksamhet kunde anses vara av sådan betydelse för det allmänna, att för dem statlig pensionering borde ordnas, undandroge sig pensionsanstaltens bedömande. Därest statsmakterna skulle finna, att sådan pensionering för dem borde komma till stånd, mötte det emellertid icke hinder att för ändamålet inordna dem i statens pensionsanstalt. Dock syntes detta icke böra ske under annan förutsättning än att de erhöles såväl tjänste- som familjepensionsrätt.

Under återopande härefter av förut återgivna av föredragande departementschefen till propositionen nr 219/1941 gjorda uttalande i ämnet anför pensionsanstalten, bland annat, vidare:

I nu föreliggande utredning har förutsatts att, såsom de sakkunniga föreslagit, familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt — men ej tjänstepensionsrätt — skall beredas såväl prästerliga befattningshavare vid de av de sakkunniga avsedda institutionerna som lekmannainnehavare av befattningar vid några av de större av dessa institutioner.

Vad beträffar de prästerliga befattningshavarna, vilka hittills i allmänhet ägt familjepensionsrätt i prästerskapets änke- och pupillkassa, torde av ärendets riksdagsbehandling böra dragas den slutsatsen, att statsmakterna ansett en statlig pensionering, avseende allenast familjepensionsrätt, böra för dem anordnas. För en på sådant sätt begränsad pensionering talar onekligen även, att en del av befattningshavarna redan hava möjlighet att erhålla tjänstepension i form av emeritilön samt att det, såsom förut berörts, kan förutsättas inträffa i åtskilliga fall, att befattningshavare tidigare innehaft och framdeles återgår eller övergår till församlingstjänst med därmed förenad möjlighet till emeritilön. Erhålla dylika befattningshavare statlig tjänstepensionsrätt för den del av tjänstetiden, under vilken de icke innehava församlingstjänst, skulle pensionsförhållandena bliva komplicerade och kräva särskild reglering. I betraktande av dessa omständigheter och med hänsyn till att för de av ifrågavarande befattningshavare innehavda befattningarnas för- enande med pensionsrätt förutsattes regleringsgodkännande av Kungl. Maj:t, vill pensionsanstalten numera icke motsätta sig, att de i utredningen avsedda prästerliga befattningshavarna inordnas i anstalten för erhållande av allenast familjepensionsrätt.

Vad däremot angår de icke prästerliga befattningshavarna, vilka ej tidigare ägt författningens enligt reglerad pensionsrätt, föreligga enligt pensionsanstaltens mening icke samma skäl för en liknande anordning. Statsmakterna synas icke hava tagit ställning till frågan, i vad mån för dessa befattningshavare en pensionering genom statens försorg är påkallad, och det har icke, vare sig i de sakkunnigas betänkande eller i den föreliggande utredningen,

framlagts något material för bedömande av nämnda fråga. Ej heller förefinnes, såvitt pensionsanstalten kan finna, i fråga om dem anledning att — i strid mot grunderna för pensionsanstaltens reglemente — begränsa en eventuellt ifrågakommande pensionering i anstalten till enbart familjepensionering, på sätt av särskilda förhållanden kan anses påkallat beträffande de prästerliga befattningshavarna. Härtill kommer, att behovet av familjepensionering ingalunda synes trängande. Av de lekmän, som i utredningen förutsatts skola erhålla familjepensionsrätt, eller 1 ekonomiförvaltare, 4 sekreterare och 13 missionärer, synas nämligen samtliga missionärer ävensom ekonomiförvaltaren i dennes egenskap av förutvarande missionär vara av vederbörande huvudman tillförsäkrade en sådan rätt av vida förmånligare beskaffenhet än den, som skulle kunna erhållas enligt reglementet för pensionsanstalten, varjämte en av sekreterarna uppgivits äga såväl tjänste- som familjepensionsrätt i en av huvudmannen inrättad pensionsstiftelse. Pensionsanstalten anser sig därför böra avstyrka, att de i utredningen avsedda, icke prästerliga befattningshavarna i detta sammanhang erhålla familjepensionsrätt i anstalten.

Svenska kyrkans diakoni- och missionsstyrelser framhålla det betänkliga i, att endast vissa av de hos styrelserna anställda prästmännen kunde erhålla emeritilön, och hemställa, med uttalande av önskvärdheten av att samtliga lekmannabefattningar hos styrelserna inordnades i statens pensionsanstalt, om en allsidig utredning angående såväl tjänste- som familjepensionering i anstalten för sistnämnda kategorier befattningshavare.

En liknande hemställan göres av *sjömansvårdsstyrelsen*, som i detta sammanhang tillika gör följande uttalande:

Styrelsen vill erinra om att den stora betydelsen av sjömansprästernas gärning ur kristlig, humanitär och nationell synpunkt genom kriget ytterligare ökats och accentuerats. För tusenden svenska sjömän, som genom sjöfartsspärren blivit isolerade från hemlandet, ha den kyrkliga sjömansvårdens utposter i främmande land blivit en fast punkt och en föreningslänk med hemmet och fosterlandet. Sjuka och skeppsbrutna sjömän ha genom sjömansprästerna och deras medhjälpare fått vård och uppmuntran. I samverkan med vårt lands konsulära representanter bistå sjömansprästerna våra landsmän vid av- och påmönstringar, de ombesörja deras inlogering under uppehåll i hamn, biträda vid skötseln av deras penningangelägenheter och företräda deras intressen inför vederbörande länders myndigheter. Genom sjömansprästernas ingripande ha talrika efterlysta landsmän kommit till rätta, och ett flertal av dem ha återbördats till fosterlandet. Hundratals brev till sjömansvårdsstyrelsen bära vittnesbörd om den djupa tacksamhet, som sjöfolkets anhöriga i hemlandet hysa gentemot sjömansprästerna för dessas oegennyttiga och effektiva insatser.

Domkapitlet i Skara framhåller i anledning av förslaget såsom angeläget, att jämväl svenska Israelsmissionens föreståndare i detta sammanhang beredes rätt till familjepension.

Domkapitlet i Visby uttalar önskemålet om en utvidgning av pensioneringen, så att familjepensionsrätt kunde tillkomma jämväl andra med de av förslaget omfattade prästerna jämförbara präster, som äro tjänstårsberättigade, exempelvis pastor vid Messiaskapellet i Stockholm och övriga tjänstårsberättigade sekreterare vid Israelsmissionen.

Svenska Israelsmissionen hemställer i avgivet yttrande i ärendet, att de prästmän, tillhörande svenska kyrkan, vilka såsom missionsföreståndare, resesekreterare eller missionärer äro anställda i dess tjänst, måtte beviljas familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för den tid, de innehava sådan anställning, och anför till stöd härför, bland annat, följande:

Stadgarnas bestämmelse, att missionsföreståndaren skall vara en svenska kyrkans präst är icke blott en formföreskrift utan detta har städse varit av vital betydelse för missionen. Hans verksamhet är också av rent prästerlig art och detta till och med i internaste betydelse. Detsamma gäller missionens resesekreterare och prästerliga missionärer. Under de senaste åren har Israelsmissionen haft anställda en prästerlig resesekreterare samt en, ibland två, prästerliga missionärer vid dess utlandsstationer. Skulle missionsföreståndaren och övriga anställda prästmän, sekreterare och missionärer nu utestängas från rätt och möjlighet till familjepension, skulle därigenom enligt föreningens mening, inte blott en stor orätt begås mot dessa prästmän, som följt en inre kallelse och åtagit sig en uppgift, som ovedersägligen hör till de angelägnaste men även de svåraste inom vår kyrka, utan en dylik åtgärd skulle för all framtid i hög grad försvåra och kanske rent av omöjliggöra anställningen av sådana befattningshavare och missionen sålunda ej kunna erhålla personer med nödig kvalifikation för dessa krävande uppgifter. Då dessa befattningshavare i regel tagas bland präster i församlingstjänst, vilka sålunda redan äro delägare i någon prästerlig pensionskassa, synes det oss i hög grad opraktiskt för att ej säga orimligt, att de skola nödgas utträda ur denna pensionskassa under den tid de ägna sig åt Israelsmissionen utan rätt till inträde i statens pensionsanstalt för att sedan åter begära inträde i nämnda kassa, vilket tvivelsutan skulle medföra avsevärda kostnader samt i vissa fall omöjliggöra erhållandet av full familjepension. Detta förfaringsätt måste i regel bliva följden. Ännu har nämligen ingen av missionens föreståndare eller prästerliga missionärer stannat i denna tjänst till uppnådd pensionsålder.

Vid bedömning av den föreliggande frågan om beredande av familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt åt vissa befattningshavare, för vilka familjepensionsreglementet för prästerskapet icke blivit gällande, synes till en början böra beaktas, att spörsmålet om gränsdragningen för pensionsanstaltens verksamhetsområde inom en nära framtid torde komma att bliva föremål för ett mera allsidigt övervägande. I detta hänseende må erinras, att enligt av Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 givet bemyndigande tillkallats särskilda sakkunniga för utredning av statens pensionsanstalts fondställning m. m. I enlighet med vad i bilaga 16 till propositionen nr 79 till 1939 års urtima riksdag förordats, förklarade chefen för finansdepartementet den 30 december 1939, att med slutförandet av ifrågavarande utredning skulle tillsvidare anstå. Genom beslut den 27 februari 1942 har Kungl. Maj:t emellertid förordnat, att de sakkunniga skola återupptaga sitt arbete i enlighet med tidigare lämnade direktiv.

Förenämnda utredning äsyftar en undersökning rörande anstaltens fondställning. I utredningsdirektiven framhölls emellertid, att i betraktande av den allt större omfattning, som pensioneringen genom statens pensionsanstalt

Föredraganden.

efter hand tagit, och med hänsyn till en i vissa fall uppkommen tveksamhet beträffande det berättigade eller lämpliga i att utvidga anstaltens reglemente till att omfatta nya grupper av befattningshavare, frågan om gränsdragningen för anstaltens verksamhetsområde vunnit ökad aktualitet samt att även spörsmålet om den av statens pensionsanstalt administrerade pensionsverksamhetens utformning i försäkringsekonomiskt och budgetärt hänseende kommit att påkalla beaktande. Den nu pågående utredningen är avsedd att utgöra utgångspunkt för ett närmare övervägande av dessa frågor.

Nu anförda omständigheter göra det angeläget, att delaktighet i statens pensionsanstalt icke utan synnerligen vägande skäl för närvarande utvidgas att avse fall, där ett inordnande under anstaltens reglemente skulle innebära principiella avvikelser från hittills tillämpade grunder för sådan delaktighet eller att eljest helt nya befattningshavarkategorier skulle införas under reglementet. Det synes uppenbart att återhållsamhet i nu berörda hänseenden måste upprätthållas i avvaktan på resultatet av det nyssnämnda utredningsarbetet, enär eljest ett föregripande av detta skulle kunna komma att ske. I överensstämmelse härmed har jämväl med prövningen av ett antal till Kungl. Maj:t inkomna framställningar om delaktighet i pensionsanstalten för olika grupper av befattningshavare ansetts böra tillsvidare anstå.

De åtgärder, som för närvarande böra vidtagas i fråga om beredande av familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt åt vissa befattningshavare inom den kyrkliga organisationen, torde på grund av vad sålunda anförts böra inskränkas till vad som kan vara direkt påkallat såsom en följd av den nya familjepensioneringen för prästerskapet. Det må härvid särskilt framhållas, att det i förevarande fall allenast är fråga om en reglering i pensionsanstalten av familjepensionsrätten utan att befattningshavarna samtidigt skulle erhålla någon tjänstepensionsrätt i anstalten. En dylik begränsad pensionsrätt saknar för närvarande direkt motsvarighet i pensionsanstaltens reglemente, vilket gör att densamma under rådande förhållanden torde böra ifrågakomma endast för sådana befattningshavare, vilka tidigare ägt familjepensionsrätt utan att samtidigt ha varit tillförsäkrade tjänstepension i vanlig mening. Härvid må erinras att enligt bestämmelserna i det tidigare reglementet för prästerskapets änke- och pupillkassa i princip alla, vilka inom svenska kyrkan vigts till prästämbetet, voro såväl berättigade som förpliktade till delaktighet i ifrågavarande familjepensionskassa. Den nya statliga familjepensioneringen för prästerna är däremot icke baserad på innehav av prästämbete i svenska kyrkan, utan omfattar allenast sådana präster, vilkas avlöningsförmåner äro från det allmännas sida — av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t — reglerade. Denna olikhet i själva pensionsgrunderna medför, att anställningshavare hos de nu ifrågavarande inrättningarna numera icke äga någon familjepensionsrätt, som motsvarar den tidigare delaktigheten i prästänkekassan, bortsett givetvis från övergångsvis tillförsäkrade pensionsförmåner. Det torde få anses befogat, att åtgärder

i förevarande sammanhang vidtagas för att bereda familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt i nyssnämnda fall, under förutsättning att delaktigheten eljest står i överensstämmelse med hittills tillämpade principer för inordnande i anstaltens reglemente och icke kan anses föregripa den förutnämnda utredningen. Någon utvidgning av familjepensionsrätten till befattningshavare, som icke tidigare ägt delaktighet i prästänkekassan, synes däremot icke nu böra komma i fråga. Det torde i detta sammanhang böra understrykas, att de nu ifrågasatta åtgärderna förutsättas erhålla provisorisk karaktär i avvaktan på resultatet av den förenämnda undersökningen rörande pensionsanstaltens verksamhet. Med hänsyn härtill synes lämpligt att åtgärderna inskränkas till de av 1939 års sakkunniga angivna institutionerna och inrättningarna, dock med tillägg för i 47 § 2 mom. prästvalslagen avsedd tjänst vid bruk eller annat större industriföretag. Emellertid torde beträffande Svenska Israelsmissionen, vars verksamhet icke är reglerad i något av *Kungl. Maj:t* utfärdat reglemente och icke heller är underställd svensk kyrklig statsmyndighets tillsyn, någon delaktighet i pensionsanstalten icke nu böra ifrågakomma.

Vid avgränsningen av de fall, som nu böra göras till föremål för reglering, torde först böra beaktas det förhållandet, att de befattningar i allmän och enskild tjänst, som för närvarande äro förenade med tjänste- eller familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt eller enligt anstaltens reglemente kunna förenas med sådan pensionsrätt, undantagslöst avse arbetsområden inom riket. Till de grupper av befattningshavare, som enligt det föreliggande förslaget avsetts att i familjepensionshänseende inordnas i statens pensionsanstalt och jämlikt härförut angivna riktlinjer skulle kunna därtill komma i fråga, höra emellertid även vissa befattningshavare, vilka äro stationerade och hava hela sin verksamhet förlagd utom landet, nämligen sjömansvårdsstyrelsens sjömanspräster och hos missionsstyrelsen anställda prästerliga missionärer.

Själva det förhållandet, att en befattningshavare är stationerad på främmande ort, måste för en verksamhet som statens pensionsanstalts, vilken omfattar pensionsberättigade med huvudmän inom ett flertal skilda arbetsområden, antagas i regel komma att medföra ej oväsentlig omgång och besvär såsom i fråga om uppbörden av pensionsavgifter, konstaterandet och utredningen av inträffande pensionsfall samt utbetalningen av ifrågakommande pensioner. Vid det nu ifrågasatta provisoriet synes fördenskull lämpligt att av förenämnda utom landet stationerade befattningshavare endast medtaga sjömanspräster, vilkas antal är jämförelsevis ringa och beträffande vilka de nyssberörda olägenheterna i administrativt hänseende äro mindre framträdande. Frågan om missionärernas inordnande i pensionsanstalten torde däremot böra övervägas i samband med utredningen om anstaltens verksamhet.

Vid bedömande härefter av frågan om vilka inom landet verksamma befattningshavare hos de ifrågavarande institutionerna, som i nu förevarande sammanhang böra beredas familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt, torde

följande böra beaktas. Med den förut angivna utgångspunkten, att familjepensionsrätten skall vara påkallad såsom en följd av den nya familjepensioneringen för prästerskapet, torde till en början få anses befogat, att i anstalten i familjepensionshänseende inordnas sådana befattningar, vilkas innehavare enligt gällande författningsbestämmelser eller av Kungl. Maj:t fastställda stadgar skola vara präster i svenska kyrkan. Härvid må erinras att domkyrkosysslomannabefattningar enligt kyrkolagen icke kunna innehavas av andra än prästmän. Dessa befattningar böra följaktligen medtagas i detta sammanhang, dock med den av utredningsmannen föreslagna begränsningen, att domkyrkosyssloman, som samtidigt innehar annan med rätt till statlig familjepension förenad befattning, bör undantagas från pensionsrätt i pensionsanstalten. Samma begränsningsregel torde för övrigt på sätt vissa myndigheter i remissyttrandena föreslagit böra utsträckas att gälla samtliga befattningar, som nu skola bli föremål för reglering i familjepensionshänseende. Även förenämnda tjänster, som avses i 47 § 2 mom. prästvalslagen, skola givetvis innehas av präster.

Även för vissa andra nu berörda befattningar torde förutsättas, att de skola innehavas av präster i svenska kyrkan. I detta hänseende må erinras om bestämmelserna i lagen den 28 juni 1935 (nr 445) om emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst. Enligt nämnda lag må emeritilön från kyrkofonden utgå till bland andra följande prästmän, nämligen förste sekreteraren (numera direktorn) i svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska kyrkans missionsdirektor, föreståndarna för diakonissanstalterna vid Ersta, i Härnösand och i Göteborg samt samariterhemmet i Uppsala, för svenska diakonsällskapets diakonanstalt å Sköndal, för den under diakonistyrelsen lydande lekmannaskolan i Sigtuna och för Stockholms stadsmission. Såsom villkor för tilldelande av emeritilön åt dessa befattningshavare gäller enligt lagen bland annat, att stadgarna för ifrågavarande institutioner skola vara av Konungen fastställda samt att i stadgarna intagits bestämmelse därom, att tjänstinnehavaren skall vara präst i svenska kyrkan. Även enligt de av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifterna rörande verksamheten vid Blasieholmskyrkan i Stockholm och S:t Johanneskyrkan i Göteborg synes förutsättas, att predikantbefattningarna därstädes skola innehavas av präster i svenska kyrkan. Detsamma torde vara förhållandet med befattningarna såsom biträdande pastorer vid förenämnda diakon- och diakonissanstalter. Samtliga nu berörda befattningar torde vara av den karaktär, att de nu kunna inordnas i pensionsanstaltens verksamhet, utan att detta kan anses föregripa den förestående mera omfattande utredningen om samma verksamhet.

Utöver de två härförut särskilt nämnda sekreterar-(direktors-)befattningarna i diakoni- och missionsstyrelserna finnas hos dessa och hos sjömansvårdsstyrelsen andra sekreterartjänster, vilka i regel kunna innehavas av såväl präster som lekmän, men i något fall enligt föreskrift av styrelsen skall inne-

has av präst i svenska kyrkan. Dessa befattningar torde, i avvaktan på de föreliggande frågornas slutliga lösning, böra förenas med pensionsrätt, allenast under förutsättning att innehavaren av befattningen övergått från en med rätt till familjepension enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet förenad befattning.

I vidare utsträckning än vad sålunda förordats torde familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt icke för närvarande böra beredas befattningshavare inom förevarande områden. Den ifrågasatta delaktigheten i pensionsanstalten torde böra genomföras med möjlighet till tillämpning från och med den 1 januari 1942.

Vissa detaljfrågor med avseende å pensioneringen.

§ 32. Upptagandet i denna paragraf av bestämmelse, att rätt till familjepension enligt pensionsanstaltens reglemente går förlorad jämväl, därest de tjänstär, varå nämnda pensionsrätt skulle grundas, få tillgodoräknas för pension enligt familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor eller för prästerskapet, står icke i något omedelbart samband med den härförut föreslagna utvidgningen av anstaltens pensioneringsområde. Kompletteringen av bestämmelsen i fråga är närmast påkallad av det tidigare antagandet av sistnämnda två reglementen.

§ 99. Statens pensionsanstalt tillstyrker, att godkännande av reglering av viss tjänst, som skall förenas med pensionsrätt, skall ankomma på Kungl. Maj:t, samt ifrågasätter, att som villkor för sådant godkännande — utan att särskilda bestämmelser härför behöva utfärdas — skall gälla, att befattningen utgör huvudsaklig sysselsättning för innehavaren och att denne är fast anställd. Pensionsanstalten anser det därjämte önskvärt, att, då fråga är om godkännande för här angivet syfte av reglering av en befattning, från Kungl. Maj:ts sida även prövas befattningens behövlighet och betydelse.

Även jag anser, att det enligt pensionsanstaltens reglemente föreskrivna godkännandet av regleringen för här ifrågakommande befattningar bör ankomma på Kungl. Maj:t. De av statens pensionsanstalt för sådant godkännande ifrågasatta villkoren förutsätter jag komma att vinna beaktande.

Föredraganden.

§ 102. Enligt vad här föreslås, skall befattnings familjepensionsunderlag komma att bestämmas efter samma regler, som skulle gällt, därest befattningen kunnat förenas med tjänstepensionsrätt enligt pensionsanstaltens reglemente.

Diakonistyrelsen anför härom följande:

I föreslagna § 102 anges befattnings familjepensionsunderlag bliva »lika med det belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av ett av pensionsanstalten med tillämpning av bestämmelserna i § 23» av anstaltens reglemente beräknat tjänstepensionsunderlag. Då detta pensionsunderlag icke må överstiga 6,000 kronor, blir pensionsunderlaget begränsat till 1,500 kro-

nor. Detta underlag synes diakonistyrelsen vara alltför lågt, särskilt då man jämför detsamma med de familjepensionsunderlag, som innehållas i familjepensionsreglementet för prästerskapet. Ett vidhållande av de låga familjepensionsunderlag, som här föreslagits, skulle kunna innebära, att prästman komme att hysa tvekan att antaga tjänst hos här åsyftade, för kyrkans arbete så betydelsefulla institutioner och att det i varje fall kan komma att stöta på svårigheter att erhålla de för dessa tjänster mest kvalificerade krafterna. Diakonistyrelsen måste därför påyrka, att familjepensionsunderlaget bestämmes till avsevärt högre belopp än som föreslagits och bringas i närmare överensstämmelse med de familjepensionsunderlag, som för befattningshavare med motsvarande löner föreskrivas i nyssnämnda reglemente. Bestämmelserna i § 23 av reglementet för statens pensionsanstalt om maximering av tjänstepensionsunderlaget böra därför icke tillämpas vid beräkning av familjepensionsunderlag för nu ifrågakvarande befattningshavare.

Motsvarande erinringar återkomma i de av *sjömansvårdsstyrelsen, missionsstyrelsen, domkapiteln i Uppsala och Visby, svenska diakonsällskapet, Göteborgs diakonissällskap, Vårsta diakonissanstalt, diakonissanstalten Samariterhemmet och S:t Johanneskyrkans kyrkoråd* avgivna utlåtandena.

Föredraganden.

Jag finner mig icke kunna förorda, att familjepensionsunderlagen för nu ifrågakvarande befattningshavare under det avsedda provisoriet bestämmas efter andra grunder än dem, som fastställts i fråga om övriga under reglementet för statens pensionsanstalt inordnade befattningshavargrupper.

§ 105. Beträffande de här föreslagna bestämmelserna i syfte att åt förtidsavgången befattningshavare i särskilda fall bevara familjepensionsrätt i viss omfattning anför *statens pensionsanstalt* följande:

Enligt de allmänna bestämmelserna om familjepension beräknas sådan pension för efterlevande efter befattningshavare, som avgått före pensionsåldern efter förmånligare grunder, om avgången ägt rum under i § 18 mom. 1 b)—d) angivna förhållanden än om den varit frivillig. Att i förevarande fall såsom villkor för att avgången skall få anses hava skett under berörda förhållanden kräva, att ansökning om prövning av frågan därom skall hava gjorts inom ett år efter avgången, anser pensionsanstalten väl hårt. Kan det genom läkarintyg och i övrigt behörigen styrkas, att i § 18 mom. 1 b)—d) angivna förhållanden förelegat vid avgången, bör enligt pensionsanstaltens mening de efterlevandes pension under alla förhållanden bestämmas efter däremot svarande grunder. Givetvis ställer det sig vanskligare för befattningshavaren att anskaffa erforderligt läkarintyg, ju längre tid som förflutit efter avgången. Det torde dock kunna förutsättas, att — även om särskild föreskrift därom ej meddelas — huvudmannen eller befattningshavaren i flertalet fall av avgång före pensionsåldern kommer att utan tidsutdräkt anmäla avgången till pensionsanstalten, som då bör tillse, att de förhållanden, under vilka avgången ägt rum, bliva klarlagda snarast möjligt.

Enligt mom. 2 skulle familjepension efter den, som till följd av försvagad hälsa eller nedsatt arbetsförmåga avgått inom fem år före pensionsåldern, bestämmas som om avgång med genast börjande tjänstepension ägt rum. En motsvarande föreskrift var intagen i det i de sakkunnigas betänkande

(Del I s. 42) omförmälda preliminära utkastet till tilläggsbestämmelser i reglementet för pensionsanstalten. Därvid hade emellertid de sakkunniga förutsatt, att pensionsåldern skulle anses inträda vid 70 års ålder. Nu har föreslagits, att med pensionsålder skall avses en levnadsålder av 65 år. Godtages denna pensionsålder, mot vilken pensionsanstalten ej har något att erinra, synes en dylik föreskrift knappast längre motiverad.

Jag biträder de jämkningar i de föreslagna bestämmelserna, som statens pensionsanstalt här ifrågasatt.

Föredraganden.

§ 106. *Utredningsmannen* motiverar här föreslagna avgifter med dels den förekommande fördelningen av de nuvarande befattningshavarnas anställningsåldrar, dels en befarad högre dödlighet för det stora antal (ungefär 40 procent) av de i förslaget upptagna befattningshavarna, som äro stationerade i främmande världsdelar.

Då den av utredningsmannen anförda motiveringen för storleken av de föreslagna pensionsavgifterna icke med samma fog kan åberopas för den mera begränsade pensionsreglering, som nu förordas, anser jag mig böra föreslå, att den årliga familjepensionsavgiften för man fastställes till 18 procent av familjepensionsunderlaget. Enär den förordade pensioneringen torde komma att omfatta allenast manliga befattningshavare, bör bestämmelsen om särskild avgift för kvinnlig befattningshavare utgå.

Föredraganden.

§ 107. Gentemot här föreslaget stadgande om reducering av familjepension i visst fall anför *statens pensionsanstalt*:

I § 20 mom. 2 är visserligen föreskriven påföljd i form av reduktion av uppskjuten tjänstepension och av familjepension vid underlåtenhet att anmäla förtidsavgång. Skäligheten av sådan pensionsreduktion, vilken torde sakna motsvarighet inom annan statlig pensionering, kan enligt pensionsanstaltens mening starkt ifrågasättas. I varje fall finner pensionsanstalten det emellertid obilligt att, såsom här förutsatts, underlåtenhet att anmäla avgång — även sådan, som icke är att betrakta som förtidsavgång — skall, beträffande befattningshavare med enbart familjepensionsrätt, kunna föranleda en liknande reduktion av familjepensionen, vilken pension förutsättes skola — bortsett från rörliga tilläggsförmåner — helt bekostas genom befattningshavarnas avgifter. Anstalten anser därför, att ifrågavarande paragraf bör utgå.

Vad pensionsanstalten anført finner jag, så länge motsvarande stadgande i fråga om såväl tjänste- som familjepension kvarstår i de allmänna bestämmelserna om tjänstepensionsrätt i anstaltens reglemente, icke kunna utgöra tillräckligt skäl för ett slopande av det föreslagna stadgandet. Mot detsamma har ej heller någon erinran gjorts från de av den föreslagna familjepensioneringen omfattade huvudmännen. Det bör vid sådant förhållande kunna förutsättas, att vederbörande huvudman åtminstone i fall, som avses i § 105, tillser att föreskriven anmälan göres.

Föredraganden.

Övergångsstadganden. Som förutsättning för bifall till huvudmans framställning om befattnings förenande med pensionsrätt för innehavaren gäller enligt § 5 i pensionsanstaltens reglemente bland annat, att framställningen skall avse samtliga med vederbörligt godkännande reglerade befattningar. Det i mom. 1 övergångsstadgandena föreskrivna undantaget härifrån avser att förhindra dubbelpensionering i fråga om befattningshavare, å vilken 3 kap. av de särskilda familjepensionsbestämmelserna för prästerskapet den 28 november 1941 (nr 910) äga tillämpning. — Genom föreskriften i mom. 2 övergångsstadgandena utsträcker den genom § 101 härförut medgivna tillgodoräkningsrätten att i vissa fall även gälla tid, för vilken avgift erlagts på grund av delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa.

Statskontoret anför härom:

Med den utformning, som mom. 2, jämfört med mom. 1, i övergångsstadgandena erhållit, skulle exempelvis en för närvarande hos svenska kyrkans missionsstyrelse anställd prästerlig befattningshavare, som frivilligt lämnar sagda anställning den 1 juli 1942 och övergår i enskild tjänst, men sedermera återinträder i sin förra tjänst, komma att bli berättigad till familjepension både enligt överenskommelsen och enligt anstaltens reglemente. Givetvis bör emellertid därvid den tid, som tages i beräkning för pensionen enligt överenskommelsen, icke tillgodoföras vederbörande vid bestämmandet av pensionen från anstalten.

En liknande erinran har gjorts av *statens pensionsanstalt*.

Föredraganden.

Vad myndigheterna sålunda anmärkt, torde böra beaktas vid den slutliga utformningen av stadgandena.

Mot övriga bestämmelser i utredningsmannens förslag synes i sak icke något vara att erinra.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordnat, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i familjepensionshänseende i statens pensionsanstalt för vissa prästerliga befattningshavare.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sune Wisén.

Bilaga A.
(åberopad å sid. 4.)

F ö r s l a g

till ändring av och tillägg till reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878) för beredande av familjepensionsrätt i anstalten åt vissa prästerliga befattningshavare m. fl.

Kap. III.

§ 32.

När den, — — — arbete fortfar.

Rätten till — — — folkskollärare m. fl., familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor, familjepensionsreglementet för prästerskapet eller familjepensionsreglementet för arbetare.

Kap. XI.

Särskilda bestämmelser angående vissa befattningshavare hos svenska kyrkans missionsstyrelse m. fl.

§ 99.

De rättigheter och skyldigheter, som med avseende på familjepensionering stadgas i kap. I och III samt i detta kapitel, tillkomma

a) hos svenska kyrkans missionsstyrelse, svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse eller svenska kyrkans diakonistyrelse anställd prästerlig eller därmed likställd befattningshavare;

b) vid diakon- eller diakonissanstalt, Stockholms stadsmission, Blasieholmskyrkan i Stockholm eller S:t Johanneskyrkan i Göteborg anställd prästerlig befattningshavare;

c) domkyrkosyssloman, som icke samtidigt innehar annan med rätt till statlig familjepension förenad befattning, ävensom prästerlig befattningshavare vid bruk, fabrik eller annat verk eller arbetsföretag av större omfattning, som i 47 § 2 mom. lagen den 7 december 1934 om tillsättning av prästerliga tjänster avses.

§ 100.

1. Befattningshavare räknar i sin befattning tjänstår i den omfattning, som för befattningshavare med tjänstepensionsrätt stadgas i § 21 mom. 1.

2. För huvudman i § 21 mom. 2 stadgad skyldighet skall gälla även i fråga om befattningshavare, som i detta kapitel avses.

§ 101.

Vid beräkning av familjepensions belopp tillgodoräknas befattningshavaren icke blott de tjänstår, som han enligt § 100 intjänat i befattning med

familjepensionsrätt enligt detta kapitel, utan jämväl tid, för vilken han i annan befattning ägt räkna tjänstår för familjepension enligt detta reglemente eller enligt i § 32 omförmält annat reglemente.

§ 102.

Befattnings familjepensionsunderlag är lika med det belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av ett av pensionsanstalten med tillämpning av bestämmelserna i § 23 för befattningen beräknat tjänstepensionsunderlag.

§ 103.

Med pensionsålder avses en levnadsålder av 65 år.

§ 104.

Det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår skall anses utgöra 30.

§ 105.

1. Den som avgått före pensionsåldern utan att sedermera vinna med familjepensionsrätt förenad anställning skall anses hava avgått av anledning, som i § 18 sägs, om han vid avgången erhållit emeritilön eller pensionsanstalten på därom inom ett år efter avgången gjord ansökning prövat avgången hava ägt rum under förhållanden, som i § 18 mom. 1 b)—d) avses.

2. För den, som jämlikt mom. 1 skall anses hava avgått av anledning, som i § 18 sägs, ävensom den som inom fem år före pensionsålderns uppnående avgått till följd av försvagad hälsa eller nedsatt arbetsförmåga utan att sedermera vinna med familjepensionsrätt förenad anställning eller att vid avgången erhålla emeritilön, skall familjepension bestämmas som om han avgått med genast börjande tjänstepension.

3. Beträffande ansökning, som i mom. 1 sägs, skall i tillämpliga delar gälla vad i § 11 stadgas rörande ansökning om genast börjande tjänstepension.

§ 106.

Befattningshavares årliga familjepensionsavgift är för man 19 procent och för kvinna 1 procent av familjepensionsunderlaget.

§ 107.

Det åligger befattningshavare, som avgår utan att erhålla annan med pensionsrätt enligt detta reglemente förenad befattning, att inom 90 dagar därefter för pensionsanstalten anmäla sin avgång, vid äventyr som för befattningshavare med tjänstepensionsrätt stadgas i § 20 mom. 2.

Övergångsstadganden.

1. Den som den 31 december 1941 med delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa innehar befattning, som i § 99 avses, skall, så länge han kvarstår i befattningen, vara undantagen från tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel, såvida icke huvudmannen inom tre månader, efter det pensionsanstaltens beslut om befattningens förenande med pensionsrätt vunnit laga kraft, till anstalten inkommer med bevis om att befattningshavaren hos statskontoret anmält sig vilja avstå från honom enligt överenskommelsen angående statens övertagande av sagda kassa tillkommande familjepensionsrätt.

2. Tjänstår beräknas jämväl för tid, för vilken befattningshavare erlagt avgift på grund av delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa eller annan av staten upprättad eller understödd anstalt för familjepensionering och som icke tillgodoräknas för pension enligt i § 32 omförmålt reglemente.

3. I fråga om tid, som avses i mom. 2, skall vid försäkringsteknisk pensionsberäkning så anses, som om befattningshavaren under sagda tid ägt familjepensionsrätt enligt bestämmelserna i detta kapitel för befattning med ett familjepensionsunderlag, som till beloppet motsvarar etthundra nittondelar av den årliga avgift, som jämlikt § 106 blev gällande för honom, då bestämmelserna i detta kapitel första gången började tillämpas å honom.

4. Vad i § 34 mom. 1 b) stadgas skall icke äga tillämpning å den, för vilken i mom. 1 omförmåld överenskommelse varit gällande och som efter 1941 års utgång intill frånfallet eller avgång i fall, som i § 105 sägs, oavbrutet varit innehavare av med familjepensionsrätt förenad befattning.

I fråga om pensioneringens omfattning ansluter sig förestående förslag nära till vad som i sådant hänseende ifrågasatts i Kungl. Maj:ts proposition den 2 maj 1941, nr 219. Härvid har antagits, att de å sid. 65 propositionen omförmålda hos vissa institutioner befintliga lekmannabefattningar med en med de prästerliga befattningarna jämförlig ställning utgöras av sekreterare- och därmed likställda befattningar samt manliga missionärer.

Avvikelserna från vad enligt propositionen ifrågasatts hänföra sig i in-skränkande riktning till föreningen för Israelsmissionen, som uteslutits, medan förslaget å andra sidan medger pensionsrätt för andra prästerliga befattningar hos övriga av de å sid. 56 förenämnda proposition förtecknade institutionerna än de i förteckningen upptagna samt för icke prästerlig domkyrkosysselman. Utvidgningen synes f. n. endast avse en befattning, nämligen en biträdande prästman vid Stockholms stadsmission.

Då för ifrågavarande befattningar minimiårsavlönning icke finnes i författning fastställd, erfordras för erhållande av pensionsrätt för viss befattning, att huvudmannen verkställer reglering av befattningen i enlighet med vad i § 5 stadgas. Därstädes omförmålt godkännande synes böra ankomma på Kungl. Maj:t. Enligt grunderna för anstaltens reglemente torde reglering endast böra ifrågakomma för sådan befattning, som utgör huvudsaklig systerställning för innehavaren.

Antalet av de befattningar, som enligt tillgängliga uppgifter synas kunna komma att omfattas av den föreslagna pensioneringen, utgör omkring 80, varav 62 prästerliga och 18 lekmannabefattningar. Sistnämnda befattningar omfatta 1 ekonomiförvaltare, 4 sekreterare och 13 missionärer. Andra lekmannabefattningar, som icke äro av samma eller liknande art som nyssnämnda befattningar, synas icke vara av med de prästerliga befattningarna jämförlig ställning och torde sålunda icke böra beredas pensionsrätt.

Förslaget i övrigt innefattar särbestämmelser i avseende å tjänstårsberäkning, pensionsunderlag, tjänstålder och årlig pensionsavgift samt övergångsbestämmelser berörande sådana befattningshavare, som före inträdet i statens pensionsanstalt ägt delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa.

Beträffande de sålunda föreslagna stadgandena torde följande böra framhållas.

§ 99.

Svenska kyrkans här upptagna styrelser, de diakon- och diakonissanstalter, som här avses, ävensom Stockholms stadsmission äga av Kungl. Maj:t fastställda stadgar.

Verksamheten vid Blasieholmskyrkan i Stockholm och S:t Johanneskyrkan i Göteborg, vilka kyrkor tillkommit på enskilt initiativ för avhjälpande av behov av nya gudstjänstlokaler i huvudstaden och beredande av avgiftsfria bänkrum åt torftiga eller mindre bemedlade personer från Göteborgs alla församlingar, är i viss mån reglerad genom nådiga brev den 28 april 1865 och den 13 september 1872 resp. den 3 maj 1878. Enligt sagda nådiga brev förordnas predikanten och står under inseende av Stockholms stads konsistorium resp. domkapitlet i Göteborg samt äger han rätt att åtnjuta prästerlig tjänstårsberäkning.

Vid nu angivna förhållanden synes någon tvekan i fråga om beredande av familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid förenämnda institutioner icke behöva uppkomma.

Följande befattningar såsom domkyrkosysslomän hava uppgivits utgöra befattningshavarens huvudsakliga sysselsättning, nämligen befattningarna vid domkyrkorna i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås och Växjö. Domkyrkosysslomännen i Linköping, Strängnäs, Västerås och Växjö äro samtidigt kyrkoadjunkter, i vilken egenskap de torde komma att erhålla pensionsrätt enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet med ett familjepensionsunderlag av 1,500 kronor. Därest sådan befattningshavare beredes familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt, torde § 33 mom. 2 anstaltens reglemente och 13 § 5 mom. familjepensionsreglementet för prästerskapet träda i tillämpning, varigenom pensionsrätten i statens pensionsanstalt endast skulle leda till en obetydlig ökning av de sammanlagda pensionsförmånerna. I betraktande härav och med hänsyn till föreskriften i 2 § familjepensionsreglementet för prästerskapet föreslås att ifrågakarande domkyrkosysslomän undantagas från pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

§ 100 mom. 1 och § 101.

Genom vad här föreslås kommer tjänstårsberäkningen att följa i huvudsak samma regler, som gälla för befattningshavare med både tjänste- och familjepensionsrätt. För att bereda rätt till tjänstårsberäkning även under tid, för vilken befattningshavare ägt pensionsrätt enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet, torde vara tillräckligt, att sagda reglemente upptages i § 32, vilket även föreslagits.

§ 102.

Då de befattningar, varom här är fråga, icke äro förenade med statlig tjänstepensionsrätt och tjänstepensionsunderlag sålunda icke finnes för dem fastställda, är stadgandet i § 33 mom. 1 om befattnings familjepensionsunderlag icke tillämpligt. Med den föreslagna § 102 åsyftas att åstadkomma familjepensionsunderlag av samma belopp (högst 1,500 kronor), som skulle hava blivit gällande, därest tjänstepensionsrätt i statens pensionsanstalt föreläggat.

§ 103—104.

Den föreslagna pensionsåldern och tjänståldern ansluter sig nära till vad som i motsvarande hänseenden enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet gäller i fråga om ordinarie präst.

§ 105.

De här föreslagna bestämmelserna syfta till att åt förtidsavgången befattningshavare i vissa fall bevara familjepensionsrätt i samma omfattning, som enligt anstaltens reglemente gäller i fråga om befattningshavare, som före pensionsålderns uppnående avgått med rätt till genast börjande tjänstepension. I enlighet härmed skulle familjepensionsrätten icke rubbas av förtidsavgång med emeritilön eller under förhållanden, som avses i § 18 mom. 1 b)—d) eller § 26.

§ 106.

De nuvarande befattningshavarnas anställningsåldrar utvisa en sådan fördelning, som för beredande av pensionsrätt enligt förslaget med tillämpning av de för anstaltens försäkringstekniska beräkningar gällande grunder skulle erfordra en årsavgift av omkring 18.1 procent av familjepensionsunderlaget. I betraktande bl. a. av den stora utsträckning (ungefär 40 procent), i vilken befattningshavarna äro stationerade i främmande världsdelar och sålunda under normala förhållanden torde kunna antagas uppvisa högre dödlighet än vad enligt förenämnda grunder förutsätts, föreslås att avgiften avrundas uppåt till 19 procent.

Övergångsstadganden.

Mom. 1. Till undvikande av dubbelpensionering föreslås här, att befattningshavare med delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa beredes möjlighet att erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt endast under förutsättning att han avstår från honom jämlikt överenskommelsen angående statens övertagande av kassan tillkommande förmåner. På sätt av 6 mom. b) överenskommelsen framgår erfordras föreskrift i nämnda hänseende endast för den, som vid inträdet i statens pensionsanstalt kvarstår i den befattning, för vilken han ägt delaktighet i kassan.

Mom. 2. Stadgandet är behöfligt för att befattningshavare, som inträder i statens pensionsanstalt utan att dessförinnan hava ägt pensionsrätt enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet, skall få tillgodoräkna sig tid för delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa. I fall av pensionsberäkning, som avses i § 34 mom. 1 a), kan emellertid på grund av föreskrift i § 36 icke tillgodoräknas pensionsavdrag och torde därför och med hänsyn till 1 § 5 mom., andra stycket, sagda reglemente nu ifrågavarande tjänstår icke böra tillgodoräknas för pension från statens pensionsanstalt.

Mom. 3. Med detta stadgande avses att i fråga om tid för delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa åstadkomma en mot retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6 i huvudsak svarande pensionsrätt.

Mom. 4. ansluter sig till vad enligt 2 mom. c) överenskommelsen gäller i fråga om undantag i vissa fall från föreskrift i familjepensionsreglementet för prästerskapet om avkortning av familjepension. Det har här liksom i mom. 1 antagits att statens övertagande av kassan kommer att äga rum den 1 januari 1942.